

САКРАЛЬНІ ВІЗІЇ У МАЛЯРСТВІ ОЛЕГА МІНЬКА

УДК 75. 03 (477) "19/20" (092)

Дмитро ПШЕНИЧНИЙ,
*аспірант і викладач ЛНАУ,
м. Львів, Україна*

Анотація. Публікація присвячена розгляду релігійних мотивів у живописі Олега Мінька.

Ключові слова: О. Мінько, львівська мистецька школа; «підпільна академія К. Звіринського»; сакральні образи, експресіонізм.

Постановка проблеми. Увага зосереджується на розгляді сакральних образів у творчості О. Мінька. У спеціалізованій літературі не приділяється достатньої уваги порушеній темі, хоча у поодиноких публікаціях дослідники поверхнево звертаються до неї.

Зв'язок роботи з важливими науковими або практичними задачами. Стаття написана за темою та матеріалами дисертації, відповідно до індивідуального плану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання порушеної проблеми.

Варто відзначити працю «Олег Мінько. Каталог творів і бібліографія» [1] кандидата мистецтвознавства Л. Шпирало-Запоточної. Видання містить коротку, але вичерпну інформацію про життя і творчість митця. У ньому подано перелік участі О. Мінька у виставках, зазначені його персональні імпрези, перелічено мистецькі твори, вказані його публікації і, що важливо для дослідників-мистецтвознавців, у праці подано список виставкових каталогів та перелік літератури про художника і його творчість. Це окремі монографічні видання, каталоги, журнальні та газетні статті, які містять інформацію про життєтворчу діяльність митця з 1959 по 1998 роки.

Отож, зазначений каталог незамінний при фаховому і ґрунтовному дослідженні та осмисленні життєтворчості О. Мінька. Зокрема, й при розгляді сакральних образів у творчості художника. Окремі відгуки (друковані чи усні), які інтерпретують релігійні образи-мотиви у малярстві митця дають провідні мистецтвознавці В. Овсійчук, Л. Волошин, О. Петрова, О. Федорук, О. Голубець, Р. Яців та інші.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У джерелах історіографії з теми дослідження містяться лише поодинокі згади про сакральні образи в живописі художника, немає їх повноцінного мистецтвознавчого аналізу.

Зважаючи на актуальність творчості О. Мінька (вихованець і продовжувач кращих традицій львівської мистецької школи, катакомбний авангардист-шістдесятник, професор Львівської національної академії мистецтв, активний учасник сучасного мистецького життя – останнім часом ряд різнопланових персональних виставок, претендент на здобуття Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка у 2010 р. та інше), варто ґрунтовніше розглянути зазначену проблематику для кращого розуміння фундаментальних основ поетики художника.

Вагоме значення має можливість інтерв'ювання та відвідування виставок художника. Це сприяє кращому розв'язанню поставленого завдання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) – це дослідження творчості О. Мінька в контексті розвитку львівської мистецької школи другої половини ХХ – поч. ХХІ століття на прикладі вивчення й аналізування його живописно-композиційних полотен сакрального характеру.

Виклад основного матеріалу. О. Мінько (1938 р. н.) – заслужений та народний художник України, професор ЛНАМ, прижиттєвий класик та відомий представник мистецької сфери Львова від 60-х років ХХ ст. до сьогодення. Він учень і послідовник таких знаних митців-педагогів як Р. Сельський, К. Звіринський, І. Скобало, Д. Довбошинський.

Малярство О. Мінька відображає досвід класичного та авангардно-модерністичного мистецтва, українського професійного та народного образотворення і знаходить своє втілення в абстрактних, реалістично-романтичних, експресіоністичних чи постмодерних живописно-композиційних інтерпретаціях з характерною авторсько-індивідуальною манерою виконання, яка в митця є внутрішнім самовиразом екзистенції буття.

Певна частина живопису митця створена на релігійну тематику (біблійні персонажі, сюжети) або містить велику кількість елементів сакрального характеру (знаки, символи, об'єкти тощо).

Можна стверджувати, що О. Мінько малярське захоплення християнською тематикою перейняв у «підпільній школі»

знаменитого художника «антисоцреаліста», вчителя, ерудита-інтелектуала К. Звіринського (1923-1997), який практикувався в церковному малярстві (близько 40 ікон в Успенській церкві Львова, стінописи у декількох церквах поблизу міста, керував школою іконопису ім. Св. Луки при монастирі ордена Студитів), й був глибоко віруючою людиною. «Все моє малярство – то молитва. В ньому я намагався виразити свій подив перед величним творенням Бога. Все, що я малював, було інспіровано цим почуттям» [2] – говорив К. Звіринський.

О. Мінько продовжує певну традицію львівської мистецької школи, для якої сакральні мотиви є характерними у творчості її провідних художників (О. Новаківський, М. Бойчук, Є. Лисик, Л. Медвідь та інші).

Варто відзначити, що і традиційна українська ікона для О. Мінька є одним з джерел для творчості та інспірацій, яка вражає композиційним ладом, двовимірністю площини і захоплює кольоровим вирішенням. Тенденції примітиву і непрофесійного мистецтва доповнюють «експресіоністичний простір» сакральних візій у малярстві художника (Т. Руссо, Нікіфор, М. Приймаченко, збірки ікон у Національному музеї Львова). Деякі твори митця стилістично-композиційно співзвучні роботам П. Пікассо, С. Далі, М. Шагала, але це аж ніяк не применшує їх актуальності та мистецької цінності.

Сакральні образи у творчості О. Мінька втрачають свою культову, релігійно-духовну суть і набувають переважно естетичного змісту. Художник не дотримується усталених традицій-канонів іконографії, іконології, іконописної технології, а видає екстракт авторського іконообразу.

О. Мінько зазначає: «...на сакральну тему складно щось намалювати, а копіювати канонічні ікони вже намальовані, і то на найвищому мистецькому та духовному рівнях, не потрібно, бо те, що намальовано до мене, я не перевершу, тому маю по-своєму дорогу до Бога та Церкви».

Сакралізація образів помітна вже у ранній творчості О. Мінька, наприклад, у знаковій картині «Біль» (1968), де доля відтвореного персонажа пробита гвіздком – символ християнської стигми, а саме обличчя-маска певним чином наділене ознаками Христа. Хоча «Біль» насправді є внутрішнім автопортретом душі художника-шістдесятника. Образ «страждальця» у творі лаконічний, монументний, але в ньому вже можна прочитати «протоекспресіоністичні» тенденції, які піз-

ніше в малярстві художника виразно проявляються. Твір побудований на площинних контрастах світлого і темного з делікатним використанням яскравих червоних акцентів (на повіках, губа, стигма), які власне підкреслюють емоційний вираз твору – експресію страждання.

Частіше твори біблійної тематики у живописця появляються у кінці 80-х років («Богоматір», «Молитва», «Апостол» та ін.): експресіоністичного характеру, сюрреалістично-опоетизовані, наділені специфічною містиккою і драматизмом. Зображуючи надприродне – святих – художник виражає у них земні почуття: любов, страждання, біль, страсті («Муки», 1993). Концентрує свою увагу на емоційній складовій твору, відходячи від прийнятої традиційно-канонічної подібності та реалістичності сакральних персонажів. Швидше за все метафізичні поля картин наділені всім ірраціональним, інтуїтивним, підсвідомим, трагічним, віддзеркалюючи проблеми і надії екзистенції буття. Сакральні персонажі – динамічні, енергійні; характерним є живописна свобода, відкритість кольору, емоційність мазка. Для вираження глибоких емоцій художник вільно трактує антропоморфні образи, деформуючи і змінюючи їх пропорції. Часто акцентується увага на видовжених фігурах, на виразі обличчя, очей, на перебільшених масштабах рук персонажів, динаміці пальців і їх жестах.

Найчастіше художник звертається до відтворення архітепальних християнських образів Богородиці, Пророка, Святого сімейства, Христа. Так, сакральний образ страждання Христа у живописця реалізується через спазм форм, конвульсію лінії, нарочитий кольоровий дисонанс тощо («Несе свій хрест», 2004). «Розп'ятий Христос» (1994) композицією нагадує розп'яття епатажного сюрреаліста С. Далі «Христос святого Хуана де Ла Круса» 1950 р., тільки красиво-голівудське вирішення С. Далі Мінько наділяє агонією з поглядом і жестами Христа, спрямованими ввись. Експресивності образу розп'яття надають і холодно-голубуваті відтінки тіла Месії на мерехтливому темному тлі.

Архетип матері Богородиці художник втілює в таких живописних полотнах: «Молитва» (1989), «Божа Мати» (1989), «Материнство» (2007). Цими творами художник оспівує святу материнську любов, ніжність і притаєну печаль невідворотного.

Починаючи з часів середньовіччя, традиційним сюжетом живопису і скульптури було зображення Святого сімейства,

показуючи сім'ю як основу суспільства. Цей сюжет лежить в основі низки картин О. Мінька – «Святе сімейство» (1989), «Свята родина» (2006) та інші.

Відгуком О. Мінька на соціально-політичні складнощі в країні є образ «Пророка» в однойменних творах 1997 і 2004 рр. До образу «Провісника» звертались і українські класики: художник К. Устиянович у живописно-монументальному творі «Мойсей» (1887); письменник І. Франко у поемі «Мойсей» (1905); живописець О. Новаківський – «Мойсей», портрет митрополита Андрея графа Шептицького та ін. Нині, як і раніше, ця надлюдська постать Пророка актуальна і потрібна нам, вона могла б вивести нас із драматичної ситуації сьогодення. У полотні «Пророк» (1997) О. Мінько шукає самого себе й ставить перед собою завдання показати в біблійному прообразі Мойсея провідника українського народу, людину сильну, сповнену незламної волі, готову присвятити себе служінню народові, а годинник на руці та піднятий вгору перст вказують на те, що вже час!

Варто зазначити, що художник часто в малярстві послуговується сакральними символами і знаками: космогонічними (хрести, кола, ромби, крапки), зооморфними (птахи, звірі) – «Людина і ягня» (1996), та антропоморфними.

Отже, висновки:

1. Історіографія, присвячена митцю О. Міньку, не дає вичерпної інформації про творчість художника, зокрема, про релігійні мотиви у його малярстві.

2. Сакральні образи займають значну кількісну і вагому естетичну частину в мистецькій спадщині О. Мінька. Художник звертається до образів Христа, Богородиці, Пророка, Святого сімейства тощо.

3. Художник культивує індивідуальність та пошуки власного «я» у творчості загалом та у роботах сакрального характеру зокрема. Це можна назвати спільною рисою львівської школи малярства, оскільки кожний з її представників створює свій власний художній метод (О. Новаківський, Р. Сельський, Є. Лисик, А. Бокотей, Р. Петрук, Л. Медвідь та ін.).

4. Опрацьований матеріал дає можливість стверджувати експресіоністичний характер сакральних творів митця та актуальність напрямку неоекспресіонізму в мистецтві початку ХХІ ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олег Мінько: Каталог творів і бібліографія / Уклад. та авт. вступ. ст. Л. Р. Шпирало-Запоточна. – Львів: Видавнича фірма «Афіша», 1998. – 48 с.
2. Сом-Сердюкова Олена. Знайомство з величиною // Дзеркало тижня. – 2002. – 9-15 лютого. – (<http://www.dt.ua/3000/3680/33744/>). – 05.05.2010

SACRAL IMAGES IN OLEH MINKO'S PAINTING

Dmytro PSHENYCHNYJ,

*Ph. D. student, lecturer of Lviv National Academy of Arts,
Lviv, Ukraine*

Annotation. *The publication is dedicated to the art of sacral in the images of Oleh Minko.*

Key words: *Oleh Minko, Lviv Art School, «K. Zvirynskiy underground academy», sacral art, expressionism.*